

DOI: [10.38027/ICCAUA2021271N8](https://doi.org/10.38027/ICCAUA2021271N8)

Vernacular: Emergence to Disasters

¹ B.Sc. **Mehtap Gümüşay** and ² Assoc. Prof. Dr. **Sevgül Limoncu**
^{1 and 2} Faculty of Architecture, Yıldız Technical University, İstanbul, Turkey
E-mail¹: mehtapaktan@yahoo.com , E-mail² : slimoncu@gmail.com

Abstract

Nowadays, as some buildings differ from the others, known as local or traditional architecture; creates proximity to the modern building systems, we are used to today are called, vernacular architecture. We also called similar style of building design, architecture without architects or rural architecture. Modern architectural buildings have changed the way of life, have aimed to a better living condition. In the recent history, we have experienced disasters like earthquakes, flooding, tsunamis, landslides. The ruins have emerged health and safety regulation changes in the policies. The emergence of the health and safety in the building life as the prime aim, closeness to the environment degradation have created theoretical concepts of ecological building styles and how local traditions have answered the emergency. In this study, it is studied the differences between countries how the cultural practices juxtaposed or override the modern technologies.

Keywords: Vernacular Architecture; Ecological Building.

ÖZ

Bu çalışma vernaküler yapıların farklı bölgelerde yapım, kullanım ve koruma bağlamında nasıl değişim gösterdiğini karşılaştırma ve eşleştirme yöntemi üzerinden ortaya koymaktadır. Özgün mimari yapıların seçilerek özgünlüklerinin çözümlenmesi, gerekli modern yapım teknikleriyle iyileştirilerek yenilenmesi ve önerilerin sunulması tezin amacını oluşturmaktadır. Çalışma sürecinde sadece insan yerleşimleri olan kırsal bölgelerde yapılmış yöresel evlerin detaylı yazılı ve çizili bilgileri fotoğraf, plan ve yerleşimleri, sokak üzerinde dağılımları çevresel etkilerin detayları yöntem olarak irdelenmektedir. Önceki çalışmalarda oluşturulan veritabanı çalışmalarının devamı ve yenilerinin eklenmesi niteliğindedir. Türkiye ve İngiltere’de bulunan yapılar ile sınırlandırılmakta ve örneklemeler detaylıca incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Mimari; Ekolojik Bina.

1. Vernaküler Yapıların Değerlendirilmesine Yönelik Yaklaşımlar

Bu çalışma vernaküler yapıların farklı bölgelerde yapım, kullanım ve koruma bağlamında nasıl değişim gösterdiğini karşılaştırma ve eşleştirme yöntemi üzerinden ortaya koymaktadır. Özgün mimari yapıların seçilerek özgünlüklerinin çözümlenmesi, gerekli modern yapım teknikleriyle iyileştirilerek yenilenmesi ve önerilerin sunulması tezin amacını oluşturmaktadır. Çalışma sürecinde sadece insan yerleşimleri olan kırsal bölgelerde yapılmış yöresel evlerin detaylı yazılı ve çizili bilgileri fotoğraf, plan ve yerleşimleri, sokak üzerinde dağılımları çevresel etkilerin detayları yöntem olarak irdelenmektedir. Önceki çalışmalarda oluşturulan veritabanı çalışmalarının devamı ve yenilerinin eklenmesi niteliğindedir. Türkiye ve İngiltere’de bulunan yapılar ile sınırlandırılmakta ve örneklemeler detaylıca incelenmektedir.

2. Vernaküler Yapıların Ortaya Çıkışı

Canlıların özünde varoluşu gerekliliği ve felsefe bilminde varoluşçuluk kavramı ile ilişkili olan insanın varoluşuna Shakespeare (1564-1616) tarafından, İngiliz Rönesansı döneminde; üç varoluş çeşidinin; gerekli varoluş, gerekli olmayan varoluş ve gerekliliği mümkün olmayan varoluşa Heidegger (1889-1976) ve Sartre (1905-1980) tarafından Yirminci Yüzyıl’da değinilmektedir.

Doğal etkenlerden koruyacak şekilde yapılan yapıların, insanın barınma ihtiyacını karşılamak amacı ile nasıl ve kimler için yapıldığını, insanlık tarihini ve barınmasını aydınlatmak amacıyla, bazı organizasyonlar araştırmalar yapmakta ve bu yapılar dikkatle korunmaktadır. 1931 yılında Atina Konferansı sonrasında tarihi binaların tespit, yenileme ve korunma ilkeleri oluşturulmaktadır. Venedik Tüzüğü’nün (Venice Charter) 1964 yılında ortaya çıkması sonrasında, Uluslararası Anıtlar ve Kentler Konseyi (ICOMOS) kurulmuştur. Bu konsey tüzüğün uygulayıcı ve koruyucusu olarak atanmaktadır. Uluslararası Anıtlar ve Kentler Konseyi (ICOMOS-International Council on Monuments and Sites) tarafından 1965 yılında bazı ilkeler yayınlanmaktadır. Uluslararası Anıtlar ve Kentler Konseyi; Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü Ekim 1999 yılında Meksika’da yapılan Oniki’nci Genel Kurul toplantısında bu ilkeleri kabul ederek, Vernaküler Yapı ilkelerini belirlemektedir.

Bu ilkeler kapsamında belirlenen Vernaküler yapıları ayırt edici özellikler şunlardır;

- 1) *Toplumca paylaşılan bir yapı geleneği,*
- 2) *Çevreye uygun yöresel ve bölgesel bir kimlik,*

- 3) *Üslup, biçim ve görünüş tutarlılığı veya geleneksel yapı türlerine bağlılık,*
- 4) *Anonim olarak aktarılan geleneksel tasarım ve yapı ustalığı,*
- 5) *İşlevsel, sosyal ve çevresel kısıtlamalara etkin olarak cevap verebilme,*
- 6) *Geleneksel yapı sistemlerinin ve zanaatlerinin etkin uygulamasıdır (ICOMOS, 1999).*

Vernaküler yapıların korunması, bakım, kullanımı ve katılımlar; yasalar, yönetsel ve maddi olanaklar ile geleceğe aktarılması genel ilkeleri Venedik Tüzüğüne bağlı olarak ek ilkeler şeklinde bu konferansta yayınlamaktadır.

Yapılar insanların barınak yaşantısından başlayarak modern yaşantıya ilerlemesi aşamasına geldiği tarihlerden itibaren, iç ve dış çevre ile iletişimini dengelemesini sağlayarak, yöresel veya modern malzemelerle konusunda uzman veya teknik bilgiye sahip kişilerce yapılmaktadır.

Vernaküler yapılar insanların toplu halde yaşamaya başladığı dönemlerde kültür ve sosyal düzeylerinde gelişmeler olması ile bazı gelişmeler göstererek, yapıların cephe, büyüklük, yükseklik ve malzeme bakımından ayrı özellikler taşıması, çeşitliliğinin artması kültürel kimliğin farklılıklarını oluşturmaya başlamaktadır. Kırsal alanlardan geleneksel yaşantıya geçiş canlıların en gelişmiş olan insan yaşantısında görülmektedir. İnsana ait ses ve konuşma kültürünün gelişimi, bulunduğu çevrede kendini ifade edebilmesi halk kültürünün, kırsal kültürün veya tarımsal teknolojinin sistemli bir şekilde gelişmesi, teknolojik gelişimin kırsal hayatta yerini alması, planlama ve tasarımda farkındalık yaratmaktadır. Vernaküler yapılar, barınma ihtiyaçlarını karşılarken bir taraftan tarım ve bahçe kültürlerinin birer simgesi diğer taraftan insan varlığının doğadan gelen ve yine doğada yok olan ürünlerin bir kalite sorgulama örneğidir. İnsanların iç içe yaşadığı çevrede bulunan ürünleri verimli bir kullanım alanına dönüştürmesi eylemi olmaktadır. Bununla birlikte işçilik kalitesi yapımcı ustalığı ile birlikte kullanım alanı ve yaşanan çevrenin kalitesi gelişmektedir.

Vernaküler konuşma ve dil; normal düzeyde halkın konuştuğu halk dili olurken, vernaküler yapılar yine bu düzeyin insanına ait yapılar olarak sınıflanabilmektedir. İnsan yaşadığı çevrede kaliteli eğitim ile konuşma ve davranış niteliklerini değiştirmekte, yaşadığı ve tasarladığı mekanlarda yaşam standartlarını yükseltebilmektedir.

Sınırlı bir bölgede, aynı sosyal sınıfa ait ve belli bir grup insanın oluşturduğu topluluklar tarafından yapıp kullanılması vernaküler yapıların belirleyici özelliklerdendir. Vernaküler yapıların çoğunlukla kırsal alanlarda bulunması bununla bağlantılıdır.

Vernaküler yapılarda nitel kalite (yükseklik, boy, cephe, temel, altyapı) ve nicel birbirine yakın özellikler (hedef insan gurubu, sahibine ait ikincil yapılar olması gibi) insanla yakın ilişki oluşturduğu için çokça bulunmaktadır. İnsanların sosyal ve psikolojik gereksinimleri, vernaküler yapıların yapılmasını kullanıcıya bağlı olması ile ilişkilendirilmektedir. Sosyal-kültürel kategorilerin kültürel anlatımları, mimaride formun sosyal birlikteliğine anlam katmaktadır. Bir odanın oluşması, diğer mekânlarla ilişkileri, süslemesi, oran, boyut özelliklerinin yapıda çatı, pencere, kapı yerleşimi, bacaların konumları detaylandırılması insan psikolojisi ve sağlığını doğrudan etkileyen unsurları oluşturmaktadır.

Nüfusun artması yapılaşmanın artması ile orantılı bir artış oluşturmaktadır. Bu artışla birlikte köy kırsalı, şehirleşmeye yaklaşarak geleneksel özelliklerin bozulmasına yol açmaktadır. Şehirleşme ise başlı başına kendi sorunlarıyla mücadele etmektedir. Yapıların yüksekliklerinin artması, araç ve insan trafiği, cadde ve sokaklardaki gürültü kargaşası, hava kirliliği insan sağlığını bozarak ölümcül hastalıkların insan hayatına hüküm sürmesine engel olamamaktadır.

1956 yılında İngiltere’de temiz hava yasası, ülkede oluşan kirli havanın yarattığı kalın sis nedeniyle 1952 yılında oluşan hava kirliliğini durdurmak üzere kabul edilen bir yasadır. Bu yasa ile evlerde ve fabrika yapılarında yakıt amaçlı kömür kullanımı yasaklanmakta ve şehirlerde dumansız alanların tasarlanması gerekliliği kabul edilmektedir.

Amerika’da,1963 yılında Washington D.C şehrinde Temiz Hava Yasası (CAA-Clean Air Act) tasarlanarak, benzeri yasalar gibi Çevre Koruma Ajansı (EPA- Environmental Protection Agency) tarafından yönetilmektedir. Bu yasayla duman kirliliği, ozonla ilgili sorunlar ve asit yağmurları 1999 yılında yeniden belirleme aşamasına getirilmektedir. Çevre Koruma Ajansı bu yasaları belirleyen ve kontrol eden devlet kurumudur.

Vernaküler yerleşimler; bu bölgelerde koruma ilkelerini bozmayacak şekilde planlı projeler ile acil ve geçici yerleşimlerde yaşanabilecek sağlık sorunları çözümlenerek geçici ve iyileştirme aşamasında kullanılabilirliği aşağıda kısaca incelenmektedir.

3. Vernaküler Yapılaşmaya Etki Eden Faktörler

3.1. Araziye Yerleşim

İmar kanunu ile belediye sınırlarında yapılaşma faaliyetleri düzenlenmektedir. Depremlerin arttığı son yıllarda nüfus artışı ile yetersiz kalan kent yerleşimleri, kentsel dönüşüm kanunu ile yeni bir düzenleme uygulamasına gitmektedir. Kırsal bölgelerde yapı faaliyetlerini kontrol eden Orman Kanunu’nda yapılan bazı değişiklikler yine kırsal alanların getirim alanları haline gelmesine engel olamamaktadır. Toplu Konut Kanunu kapsamında ve Toplu Konut İdaresi yeni hak ve sorumluluklarla bazı girişimlerde bulunmaktadır. Kırsal bölgelerde gözle görülebilen önemli yapılaşma değişimi yaşanmaktadır.

Yapı yönetmeliklerinin yürürlüğe girmesi ile bazı yapı güvenliği kararları uygulamaya konmuş olsa da eski yapıları koruyabilmek güçleşmektedir. Yangın, yıkıp yeniden beton yapılar yapma maliyeti düşük fakat doğaya zararı büyük sorunlar yaratmaktadır. Çatı malzemesi olarak kullanılan kiremit ve tuğla kullanımı kentsel kimliği oluştururken, kırsal kimliğe yeni bir ürün üretmek çalışmaları da yapılmaktadır.

Manzara ve İklim

Türkiye’de manzara olan bölgelerde manzaraya dönmeyen yapı gurubu yok gibidir. İngiltere’de endüstriyel alanlarda bu kural geçerli değildir. Bununla birlikte her iki ülkede yeraltı yapıları, bölgesel savaşlar ve meteorolojik afetlere dayandırılabilir. Manzara seçimi yapıların değerini artıran özelliklerdendir. Vernaküler ve ekolojik yapılarda temel unsur oluşturmamaktadır. Manzara açık bölgeler sahil boyunca sıralanan tüm yapılar, akarsu üstlerinde bulunan yapılar, genellikle yemek ve turizm amacına hizmet veren göl evleri çoğunlukla ekolojik mimari hakim olmasına rağmen manzara unsuru değerini artıran yüksek puanlar getirebilmektedir. Bu puanlama yeşil bina ve ekolojik yapı kriterlerinde bazı sertifikaların kamu ve devlet kuruluşları tarafından alınmasını kolaylaştırmaktadır.

Türkiye’de iklim dört mevsimin yaşandığı bir özelliktedir. Rüzgar yıkıcı olmamakla birlikte kar ve yağmur toprak ve arazilerde önemli olmaktadır. Bölgesel olarak su kanalları ve ağaçlandırma ile iklim etkisinden yapılar uzaklaştırılmaktadır. İngiltere bazı bölgelerinde şiddetli rüzgar okyanus iç denizlerdeki gel-git olayları şehir planlamalarında en önemli unsurları oluşturmaktadır. Vernaküler yapılar da bu kurallara uygun yapılmış olduğu için ayakta kalabilmiştir. İçme suyu kuyulardan elde edilmektedir. Toprak yapısı niteliklidir. Kuyulardan çıkarılan su ısı ve değerleri açısından Türkiye’de bulunan kuyu sularından farklı olabilmektedir.

Tablo 1 ve Tablo 2. Vernaküler Yapıların Türkiye ve İngiltere’de yoğunlaştığı alanlar

VERNAKÜLER YAPILAR	TÜRKİYE BÖLGELER
Kır Evleri	Karadeniz, Ege ve İç Anadolu Bölgesi
Bağ Evleri	Akdeniz, Ege, İç Anadolu, Doğu Anadolu Bölgeleri
Yayla Evleri	Karadeniz, Akdeniz Bölgesi
Dağ Evleri	Türkiye Bölgeler
Göl evleri	xxxx
Köy Evleri	Türkiye Şehirler, Kasabalar Hariç
Ağaç Evler	Marmara Bölgesi
Dolgu Alanlar Üzerinde Evler	Marmara Bölgesi
Mağara ve doğal oluşumlarda evler	Akdeniz, Ege, İç Anadolu, Doğu Anadolu Bölgeleri
Akarsu Üstü Evler	Akdeniz, Ege Bölgesi

VERNAKÜLER YAPILAR	İNGİLTERE BÖLGELER
Kır Evleri	Kuzey Batı İngiltere
Bağ Evleri	Güney Batı İngiltere
Yayla Evleri	xxxx
Dağ Evleri	İngiltere Batı ve Kuzey
Göl evleri	xxxx
Köy Evleri	İngiltere Şehirler Hariç
Ağaç Evler	İngiltere Kuzey
Dolgu Alanlar Üzerinde Evler	xxxx
Mağara ve doğal oluşumlarda evler	Güney Batı İngiltere
Akarsu Üstü Evler	xxxx

3.2 Tasarımda Öne Çıkan Detaylar

Türkiye’de veya İngiltere’de eski yapıların yapım aşamasında ortak olan tasarım ilkelerinden en önemlisi yapılar arasında büyüklük ve sıralamalarında hiyerarşik düzen oluşturmalarıdır. Farklı olan özellik ise iklim etkisi ile bazı bölgelerin güneş ışınlarını içeri alması, bazı bölgelerin güneşe karşı tamamıyla kapatılmasıdır. Böylelikle bazen İngiltere’de kuzeye yönelmiş yapılar ve sokaklar bazen Türkiye’de kuzeye yönelmiş yapı gruplarına rastlanmaktadır. Vernaküler yapıların tasarlanması yapı kullanım özellikleri ile ilişkilendirilirken, tasarımda barınma ve yeme alışkanlıklarını sağlayan mekanlar ana mekanlardır. Isınma ve diğer özel ihtiyaçlar çoğunlukla ikincil planda gelmektedir. Av yapıları, deniz kıyısında balıkçı barınakları, küçükbaş hayvanlar için üretilmiş barınaklar sadece barınma amaçlı veya ihtiyaç olan eyleme hizmet etmektedir. Yollar ve patikalar bu yapılara ulaşmak için en uygun alanlara dağılmaktadır. Dinsel yapılar veya yönetim yapıları, daha yüksekte ulaşılabilmesi bir sokak veya patika geçişi ile olmamaktadır. Genellikle ortada meydan veya büyük bir alanda bazen basamaklarla ulaşılmaktadır. Pencere ve kapılar sınırlı sayıda belli bir üretim ölçüsü ile büyük değişiklik göstermemektedir. Bacalar yapılarda havalandırmayı düzgün bir şekilde sağlayacak şekildedir.

Vernaküler yapılar üretimi, el işçiliği ve bölgede yaşayan veya yerleşenlerin teknik bilgilerini uyguladıkları üretimlerdir. Eski zamanlardan beri bu uygulama değişmemekle beraber endüstriyel gelişmeler, standart üretimin arttığını, el işi kalitenin azaldığını göstermektedir. Malzeme yapının bulunduğu bölge yakınlarından veya arazisinden elde edilirken, teknolojinin ilerlemesi ile arazilerde teknolojik malzemelerin kullanılması ile ileri seviyelere ulaşmıştır.

Yapı malzemeleri vernaküler mimarlık yapılarında genellikle yakın çevreden kolay taşınabilir, doğaya geri dönüşüm aşamasında iz bırakmayan, üretimi ve işçiliği canlı ve çevre ile ilgili yöntemler olmaktadır. Tarım ve kırsal yapıların gelişimi kırsal sanayileşmeden uzak olan ülkemizde oldukça geri düzeydedir. Sanayileşme veya bir kırsal kimlik oluşturma durumundan uzaktır. Vernaküler yapı malzemelerini sıraladığımızda kil, toprak, taş, saman, ağaç malzemeler ön plana çıkmaktadır.

4. Türkiye ve İngiltere’de Vernaküler Yapı Örnekleri

Nüfus sayısı düşük, üretimi tarıma dayalı olan ve hayvancılık yapılan alanlar vernaküler mimariyi barındırabilmektedir. Yapım ve üretim detaylarına bakıldığında uygulanan yapıım tekniği çok az değiştirilmiş olan vernaküler yapılarla karşılaşılmaktadır. Koruma Kanunları ile bu yapılar Türkiye ve İngiltere’de aynı veya farklı işlevlerle kullanılmaktadır. Türkiye coğrafyasında sayı bakımından zengin örnekleri olan bu yapılar İngiltere’de bulunan örnekler kadar bakımlı olmaması ekonomik zorlukların ve devlet politikalarının etkisini göstermektedir. Etkin deprem fay hattında bulunan Türkiye yapıların hasar tamirat giderlerini yeterince karşılayamamaktadır. İngiltere iklim ve afetler bakımından şanslı sayılan bir ülke olarak korunması gereken vernaküler yapıları koruyarak kırsal kent kimliğini oluşturabilmektedir.

4.1 Türkiye’de Vernaküler Yapılar

Bu bölümde Türkiye’deki Marmara, İç Anadolu, Doğu Anadolu, Güney Doğu Anadolu, Akdeniz, Ege ve Karadeniz Bölgeleri bağ evleri ve geleneksel yapı örnekleri incelenmektedir. Evler kullanım amaçlarına göre kent evleri ve yayla evleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu yapılar seçilen bölgelerdeki değer yargıları değişmiş olmasına rağmen geleneksel yaşantıyı yansıtmaktadır.

Bağ Evleri ve Bağ Evlerinin Çevre Psikolojisi Kapsamında İrdelenmesi

Genellikle asma yetiştirilen öncelikle üzüm ve diğer meyve ağaçlarının bulunduğu alanlara bağ; buralarda yaşayan insanların oturduğu, sosyal yaşantılarını yaz aylarında paylaştıkları yerlere bağ evi denmektedir.

Çevrenin mekânlar ve çevre psikolojisinin insanlar üzerinde etkileri ile insanın doğal yaşantıyı paylaşma gereksinmesi ve bu gereksinmeyi karşılama yöntemlerinin ortaya çıkarılması için tasarlanan, paylaşma aktivitelerinin, sosyo-psikolojik düzeyde planlanması ve uygulanması gerekmektedir. Bu nedenle, kırsal yaşantı ve geleneksel yapıların geri kazandırılarak belli bir hedefte vernaküler kapsamında çalışılması ortaya olumlu bazı gelişmeler çıkarmaktadır.

Yöresel ve halk mimarisi olarak bilinen yapılar, modern mimarlık yapılarıyla büyük farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıkların, insan üzerinde yarattığı olumlu etkiler insan sağlığı ve tıbbın en önemli hedeflerindedir. Sosyal aktiviteler yaratmak, önceden tasarlanmış paylaşımlar, ulaşım imkânları da düşünülerek, kırsal alan ve buralarda yaşayan mekân sahiplerine yaratılabilecek yenilikler, onların ekonomik getirilerini artırmasının yanında, tanışma-görüşme imkânını kolaylaştıracak katılımlar ile çoklu görüşmeler, istek-ihtiyaç durumlarının, sorun-çözüm sürecini hızlandıracaktır. Sorun-çözüm-tasarım verileri bağlamında bu bulgular önem taşımaktadır.

Osmaneli, Bilecik’te kırsal evler birbirlerinin güneşini kesmeyecek şekilde konumlandırılmışlardır. Malzeme seçimini belirleyen en önemli etken üretim alanlarının uzaklığı veya malzemenin yöresel doğal kaynaklarından üretilmiş olmasıdır. Yaşam alışkanlıkları iç mekanın ve dış çevrenin bir döngüsü şeklindedir. Ergonomi doğal olarak sağlanmaktadır.

İstanbul tarihi en eski yerleşim şehirlerinden olması nedeniyle vernaküler yapılar özelliğinde çok fazla yapıya sahiptir. Yürüdüğünüz her sokakta ahşap yapılar veya Avrupa yakasında Roma dönemi kalıntıları ve bu yapılara ait ikincil binalar İstanbul’un açık müze havasına bürünmesinde önemli bir etkidir. Roma Dönemi eserleri kiliseler her semtte bulunmaktadır. Bu yapıların sık sık yenilenmiş olduğu açık bir gerçektir. Bu yenilenme tamir işlemlerine rağmen eski özellikleri çoklukla değişmemiştir. Prens adaları, Boğaz kıyıları eski yıllarda tarım alanları olmak üzere yapı örneklemelerimiz sokak bağlamında yapılabilmektedir.

Sokak boyunca tarihi ahşap evlerin sıralandığı Üsküdar ilçesinde sokak-ana cadde ilişkisi ile kıyı sahil bölgesinin bir parsel üzerinde yer alan bir yerleşim haritası aşağıda bulunmaktadır. Prens Adalarının en büyüğü olan Büyükada eski yapılarından olan Büyükada Rum Yetimhanesi (Prinkipio Orphanage, 1898, Alexandre Vallaury) Yan bölümlerde altı, diğer bölümlerde beş katlı, ahşap yapıdır. Dünyada aynı büyüklükte yapılmış ilk ahşap örneklerdendir.

Prens adalarında diğer bir ada Heybeliada birçok benzeri ahşap yapının, son yıllarda yangın ve hava şartları ile oluşan kirlilik nedeniyle yapılarda büyük hasarlar oluşturmaktadır. Yangın ve deprem fay hattında oluşu ile toprak kayması hasarların oluşmasına diğer etkenlerdendir.

Resim 1. Heybeliada'da yangın sonrası çevre
Mehtap Gumusay fotoğraf arşivi

Resim 2. Üsküdar'da eski yıkılmak üzere yapı

Üsküdar'da ahşap yapıda yeniden canlandırma ve yeniden yapım işlemlerinin hızlandırılması sağlanmadığı sürece, dış hava şartlarından etkilenmesi mümkün olmamaktadır. Bu çalışmalarda giriş- üst katlar ahşap yapılmış ve ahşap genel yapım ilkeleri tamamıyla korunma gerekliliği bulunmaktadır.

Bazı yapılar arasında yapım malzeme farklılıklarının yanında 500 yıllık bir geçmiş farklılığı bulunmaktadır. İstanbul'da bulunan bazı yapılar aynı sokakta 13.yüzyıla yapılmış bir çeşmeyi barındırırken 5. yüzyıla kadar gidebilen bir geçmişe sahip yapıların ilk yapım tarihinin saptanması ayrı bir arkeolojik çalışma gerektirmesi nedeniyle tarihler tekrar değerlendirilmesi ve doğru verilerin bulunması gerekmektedir.

Kovid 19 virüsü bu kısımda tez çalışmasını durdurarak kesin bilgilere ulaşamamaktadır. Bilinen tarihi detayla Khalkedon isimli semt o yıllarda kurulmuş.

Sol resimde bulunan yapı, camii yanında büyük bir toplantı yapısı ve haremlik-selamlık düzeninde bir yapıdır.

İstanbul Karadeniz kıyısı toprak-kum özelliklerine bakıldığında eskiyen dünyanın jeomorfolojik çizgileri görülmektedir. İstanbul Riva semtine İstanbul'dan gelirken sahil yolu boyunca eski ahşap yerleşimleri yer yer görülmektedir. Nehrin Karadeniz ile birleşimi İstanbul Boğaziçi boyunca en çok Göksu deresi Anadolu Hisarı semtlerinin coğrafik ve kırsal özelliklerini andırmaktadır.

Boğaz kıyısında Anadolu Hisarı ile Göksu Deresi'nin bittiği yerde bulunan yalılar ve ahşap yapılar denize sadece dalgakıranların ve yer yer kayaların üzerine oturmaktadır. Birçoğunda bodrum kat görülmemektedir.

Yalıların kayıkhaneleri ve gizli girişleri, vernaküler yapı özelliklerini taşımaktadır. Yapılar 17. yüzyıl ve ilerisi dönemlere denk gelmektedir.

Resim 3. Üsküdar'da yapı ve çevre Mehtap
Gumusay fotoğraf arşivi

Resim 4. Üsküdar'da eski yapıları barındıran sokak

Yapıların bulunduğu arazi zemininde eskiye ait kuyular olduğu bilinmektedir. Ahşap yapılar park etrafında sıralanarak civarda bulunan kurumuş bir dere yatağının da semtte daha önceden yapılan planlı yapılaşmanın güzel bir örneğidir. Bahçe duvarına yapışık bu yapı yenileme öncesi yıkılması önleme çalışmaları yapılmaktadır. Yanda bahçe içinde yapı ile aralarında duvar yabancı ot ve sarmaşık kaplanmıştır. Yıkılmak üzere olan yapının ilerisinde yokuş yukarı devam eden iki veya üç kat ahşap köşkler (Resim No.2-3-4).

Ege Bölgesinde iklimin olumlu koşulları, ekolojik yapı tasarımı ile vernaküler yapılaşmada psikolojik etkilenimi de olumlu etkilemektedir. Yapıların yoğun olarak görüldüğü kentler veya izlerine İzmir, Muğla, Denizli, Manisa şehirleri ve yakınlarında bulunan köylerdir. Yapılar çoğunlukla kentsel veya bölgesel sit alanlarında daha bakımsız, özel ve turistik alanlarda modern ve gelir getiren niteliktedir. Ulaşım araçları bakımından kırsal ve dağlık bölgeler günlük ulaşım şartlarını korurken şehiriçinde toplu ulaşım veya yürüme mesafesinde olmaktadır.

Alsancak - İzmir, Geyre Köyü ve Babadağı;

Bu bölgede turistik amaçlı kullanılan bağ evleri yenilenmekle birlikte, modern tasarım detaylarına rastlanmaktadır (Bektaş, 1976).

Resim 5. Ege'de yapı ve çevre. Ege Bölgesi Bağ Evleri www.emlakkonut.com

Öngeçit ve arka odadan oluşan Megaron konut birimi, Orta Anadolu'da Kültepe ve Beycesultan'dan MÖ 700'lerin eski İzmir'ine ve Manisa Ovası ile Alaşehir düzlüklerinin bağ evlerine uzanan bir süreklilik oluşturmaktadır.

Antalya Bağ Evleri;

Bucak'ta görülen duvarlar ahşap hatıllı, toprak harçlı taş ve diğer geleneksel bağ evlerinin benzer yapım özelliklerini yansıtmaktadır (Bektaş, 1976).

Giresun Bağ Evlerinde Öne Çıkan Unsurlar;

Giresun'da sofalı Türk Evi planının, büyük evlerde uygulandığı görülmektedir. İklimi ve topografik yapısındaki zorluklar nedeniyle dış cephede farklılıklar bulunmaktadır. Cephelerde çıkmaya rastlanmamaktadır. Dikdörtgen veya kare formda, düz ve sade cephe özelliklerine sahip oldukları gözlemlenmektedir.

Elazığ ve Van, Erciş'te Bölgesel ve geleneksel benzerlik taşıyan evler yaz aylarının sıcak havalarda yaşayanlara nefes aldirmaktadır. İç ve dış dekorasyonda geleneksel bazı farklılıklar gösterse bile fiziksel aktiviteler aynıdır.

Ankara'da Bağ Evleri;

Cumhuriyet ile birlikte Ankara'da kent dışında konut olarak eski bağ evleri kullanılırdı. İlk yıllarda bağlara ne otobüs işlerdi ne de dolmuşlar... Bağlara yaz başında göçülür ve sonbaharda inilirdi (Bilgen, 1985).

Gedikoğlu Bağı, Ankara'da restorasyonu tamamlanmış Vehbi Koç Vakfı Vekam tarafından konuklarını ağırlamaktadır. Atatürk'ün Çankaya'da yaşadığı bağ evi yenilenmiş projesi ile Atatürk ve sevdalılarının uğrak yeri olan bir müzedir.

Kahramanmaraş Bağ Evleri;

Maraş'ta geleneksel evler 1900 yıllarında belirgin olarak yapılmaya başlamıştır. Duvarlar, kagir ve kerpiçten, çatı düz ve toprak örtülüdür. Yarı ahşap yarı kagir büyük konak tipi yapıların bu dönemlerde yapıldığı tespit edilmektedir.

Evlerin konumlanışı güneye ve batıya yapılarak topoğrafik eğime uyulmaktadır. Isının yapılara yansıtılması ve rüzgardan korunma amacıyla bazı tasarım detayları eklenmiştir. Bu detaylardan en önemlisi, örtme veya kabalt denen bölge genelinde üzeri ev veya yeşillikle kapatılan yollardan oluşmaktadır.

Büyük evler, bağ ve bahçeli yapılar, ahır, ambar, tohumluk gibi bölümler içermektedir. Mutfakların bahçede olduğu, küçük süs havuzları ve asma, dut, çam ve zeytin ağaçlarının yer yer taş duvarlarla gizlendiği gözlemlenmektedir.

Cephelerde kat ve saçak çıkımlarını taşıyan payandalar görülmektedir. Karkas arası kerpiç dolgu tekniği veya karkas üzere bağdadi çıta tekniği geleneksel bağ yapılarını detaylandırmaktadır.

Doğu Anadolu Bölgesi vernaküler yapıların olduğu, 2020 yılında eski yapıların koruma yöntem ve nitelikli çalışmalarını yapıldığı büyük bir bölgedir. 21. yüzyıl modern yapılaşma çalışmalarına rağmen eski yapılar Türkiye'deki Kültür varlıklarının en önemli yapılaşma alanları bu bölgede bulunmaktadır.

Bitlis şehri bu bölgedeki zengin tarihi varlıkları koruyarak yapı malzemesi ve yapı kültürü soyal yaşantı bağlamında bazı değerleri ortaya koymaktadır. Yapılan bir çalıştay bilgilerine göre iç avlulu yapılar, yapılara yapılan farklı dönem

ekleri, plan tipleri, mekan dağılımları şema ve plan sistemleri cephe çalışmaları modern bilgisayar ortamına aktararak güncel vernaküler veri belgeleme yöntemi ile veri sağlama sisteminde yerini almıştır.

Yapılarda Bozulma Özellikleri ve Yenileme Detayları- Van'ın Kırsal Yapıları

Kırsal yapılar olarak tarihi yapıların yanında tarım arazilerinde bulunan konaklar, bağ evleri, çiftlikler sıralanabilmektedir. Bu sistemde yine de yapıların kullanma amacı değişik olduğu görülmektedir. Kısaca köşk veya konak olarak sıralanan yapılar daha çok Büyükbaba evi veya Ağa evi olarak isimlendirilmektedir. Aşiretlerin yaşadığı büyük araziler genellikle duvarla çevrelenmekte ve kapalı büyük kapılarla dışarıyla direk iletişimi kesilmektedir.

Türkiye deprem fay hattı verileri incelendiğinde yeryüzünde yaşanan felaketlerin en gerçek ve ölümcül olanı Türkiye coğrafyasında görülmektedir. Bunun yanında iklim koşulları kurak ve yangına elverişli olması diğer ölümcül ve yıkıcı bir felaketi tasarımlarda göz önüne alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Tüm bu alanlarda ve yapılarda deprem aynı zararı vermektedir. Farklı olarak sadece bölgenin aşağı kesimlerinde toprağı su basması, arazilerin sular altında kalması göl kenarında bulunan yerleşim alanlarında görülen sorunlardır.

Araziye Yerleşim

Van'da yapılar belediyelerin uyguladığı yerleşim şemalarında araziye yerleşmektedir Bunların büyük bir bölümünü kırsal ve tarımsal alanlar oluşturmaktadır. Şehirde yerleşim okul ve hastaneler ile birlikte askeri alanlar bir havaalanı devlete ait kurumların bölge ve şehir müdürlükleri ve son olarak konutlardan oluşmaktadır. Tüm bu yapılarda deprem yönetmeliği esasları geçerli olarak yenilenmesi ile son depremler az hasarlı olarak atlatılmaktadır. Araziye yerleşimde en çok uygulanan yöntem arazi eğim çizgilerine uygun yerleşimdir. Buna rağmen erozyon önlenememektedir. Toprakta görülen çamurlaşma etkisi deprem ve erozyonla beraber akarsu hareketlerinde değişimle olabilmektedir.

Tasarım

Tasarım bölge genelinde ihtiyaç ve zorunlu kış koşullarına uygun olmaktadır. Türkiye'nin diğer bölgelerine göre daha seyrek bir yapılaşma daha fazla tarım ve hayvancılık alanlarına sahip olmakla birlikte konutlar göl manzarası ve yeşil alan, dağ parkurlarına ulaşımı kısıtlamayacak şekilde genelde eko sistemde psikolojik bir denge içinde oluşmaktadır. Kullanılan yapı malzemeleri evlerde yapı içi hava kalitesinin özelliklerini belirleyen etkenleri oluşturur. Kışın yağın kar yükü ile yapılar kısa aralıklarla tamir ve bakıma alınmaktadır. Çatıda buzlanma ve sokaklarda kar yığılması ile rüzgar yapı içinde sorun olmaktan çıkmaktadır. Bunun yanında, duman zehirlenmeleri veya yangın tüm bölgede kış aylarında sıkça görülmektedir. Deprem ise bölgenin etkin fay hareketliliğinden afet bölgesi sorunlarını yaşamasının en büyük sebebi olmaktadır. Depremde yapılarda görülen hasarlar aşağıda detaylı olarak incelenmektedir.

Resim 6. Van'da yapı ve çevre. <https://v3.arkitera.com/h15122-van-evleri-tarihe-karisiyor.html>

Van'da 1900 yılı başında inşa edilen bazı yapılar Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescillendiği belirlenmektedir. 1974 yılında ilk imar planında koruma imar planı içermediği anlaşılmaktadır. Van evlerinde harem-selamlık ilişkisi diğer Doğu Anadolu evlerindeki gibi değildir. Daha çok sokağa açık ve Orta Anadolu mimari özelliği bulunmaktadır. Van Tuşba ilçesinde bulunan bu yöresel evler saman, tuz, odun külü, keçi kılı ve çamurdan üretilen kerpiçlerle yenilenmektedir. Kırsal yapılar bulunduğu bölgeye göre eğer deprem fay hattı yakınındaysa görülen hasar arazide yarılmalara, toprağın kayması ile oluşan heyelan ve bu bölge üzerinde yapıda çatlama, yıkılma şeklinde görülmektedir. Eski yapılar taşıyıcı duvarlar, çatı, döşeme ve sonradan yapılan değişiklikler olarak incelenmektedir. Kolonlar deprem yönetmeliği kapsamında mutlaka kendi içinde bir düzen göstermektedir. Diğer taraftan, megaron tip planlı evlerin çoklukla görüldüğü kırsal ve eski yerleşim alanlarında kolonlu yapı az sayıdadır. Daha çok kilise ve kiliseye ait yapılarda kolon bulunmaktadır. Bu yapılar, taşıyıcı duvar ve kolonlar, taş veya yörede çıkarılan mermer veya magmatik özlü madenlerden elde edilen gözenekli yapı malzemelerinin taşıyıcı duvar halinde istiflenmesi ile yöreye özgü yapım özelliklerini oluşturmaktadır. Döşemeler ve yatay taşıma, eski tarihi yapılarda ağaç ve kütükler ile sağlanmaktadır. Kışın kar yükünü taşıyan çatı ve döşemesi yine aynı eski sistemler kullanılarak yöresel işçilerle yapılmaktadır.

Malzeme kendi arazilerinden veya yakın bölgelerden elde edilmektedir. Çatılar ise, eski yapılarda en çok toprak ve bitkisel örtü göze çarpmaktadır. Yeni yapılar, deprem yönetmeliğine göre eğimli çatı ve normal betonarme karkas yapı kapsamında döşeme tekniğine uygun olmaktadır. Bu depremlerde hasar oluşumunu durduramamaktadır. Hasarın en büyük payı döşemelerden kaynaklanmaktadır. Yapı kar yükü ve zaman içinde yapının kullanılması ile mutlaka yorulmakta ve hasarlara karşı tepki verememektedir. Yörede öncül depremler çoğunlukta olmaktadır. Artçı şoklar zeminin derinliklerde sönmüş olmasına rağmen aşağı kısımlarda heyelan ve göl havzasını etkilemektedir. Van geleneksel evleri hasarları, en önemli yapı yapım özelliğinden oluşan, zayıf kolon-güçlü kiriş detaylarından kaynaklanmaktadır. Buna bağlı olarak, yapılarda ciddi hasar oluşturan sorunlar detay birleşimlerinde görülen çatlaklar olarak ortaya çıkmaktadır. Güçlü kolon-zayıf kiriş ise yeni yapılan betonarme yapılarda sıklıkla deprem sonrası görülen hasarlardır. Uzun duvarların düzlemi dışındaki hareketi duvar tabanında yatay, kesişen duvarlar boyunca düşey ya da diyagonal çatlaklar oluşturmaktadır. Çatı rijitliği mevcut duvardan fazla olması ile çekiçleme oluşmakta bu da duvarın yıkılmasına sebep vermektedir.

4.2. İngiltere’de Vernaküler Yapılar

İngiltere’de yerel idare üç farklı şekildedir. 1889 yılında yasalaşmış yerel yönetimler kanunu ile oluşmaktadır. 1974 yılından sonra ise kralliyet komisyonu onayı ile yönetimler kabul edilmiştir. Böylece belde (borough) ve bölge (district) yönetimleri tanımlanmıştır. Londra ise yakın tarihte çıkarılan yönetim yasaları ile; Büyük Londra olarak isimlendirilmiş, 1 Nisan 1965 tarihinde 1963 Londra Hükûmeti Yasası ile kurulmuştur. Büyük Londra, 32 semt ve Londra Şehri olmak üzere 33 yerel yönetim bölgesine ayrılmaktadır. Southwark’ta bulunan Büyük Londra İdaresi, bölgedeki stratejik yerel yönetimden sorumludur ve Londra Belediye Başkanı ile Londra Meclisi’nden oluşur. Çalışma Alanı olarak seçilen, Birleşik Krallık Bölgesi içinde sadece İngiltere’de bulunan yapılar ile ilgilidir. Birleşik Krallık alanına dahil bazı şehir ve ülkelerde yapılar tamamıyla farklı olabildiği gibi yerel yönetim tamamıyla değişiklik göstermektedir. Yorkshire ve Humber tarihi yapıları bakımından zengin bölgelerdendir. Kırsal ve geleneksel tipik özellikler gösteren yapılar arasında medieval manastırlar, endüstri devrimini kapsayan yapılar, kale, tarihi parklar ve etrafında sıralanan tarihi sokak etrafında sıralanan tarım ve çiftlik yapıları bulunmaktadır. Dokuzuncu Yüzyıl Viking ve Normanlar tarafından inşa edilmiştir. Guildhall, Lavenham, Suffolk Bu yapı en az 500 yıllık bir geçmişe sahiptir. 1529 yılında inşa edilmiştir. Ahşap karkas, kutu karkası yapısıdır. Kutu karkas çatı yükünün dış duvarlara taşınması anlamına gelmektedir. Bu sistem Suffolk’ta birçok yapıda kullanılmaktadır. Sadece çatı kaplamasında değişiklik yaratan sistemlerle çatı bazen kendi içinde bir karkas sistemi ile (sazdan yapılan çatılar, taş kaplama) taşınarak belli noktalardan kutu karkasına bağlanabilmektedir. Bazı yapılar yarı ahşap karkas (half-timber frame) sistemi ile yapılmıştır. Bunlar, taşıyıcı sistem çerçevesinin bina dışında kalması ile adlandırılmaktadır. İngiltere’de West Midlands, South Lancashire ve Cheshire Bölgelerinde rastlanmaktadır. Cambridgeshire kütük evler, sivri çatılar ile belirginleşerek saman ve kamış kaplama kullanılmaktadır. Flint çakmaktaşı ve tuğla evlerde bulunmaktadır. Şaşırtmalı giriş cephede paneller içinde taş döşenmiş olduğu saptanmaktadır. Küçük parsellerde bulunan sırt sırta ve bitişik düzende yapılan evlerin bazıları ön cepheye bazıları arka bahçeye bakmakta ve teras şeklinde sokak boyunca sıralanmaktadır. Ayrıca birçok tarihi yapım özellikleri ile kendine özgün detayları İngiltere’de farklı şehirlerde bulunmaktadır. Özellikle kavisli ahşap kullanımı çok eski tarihi yapıların önemli detaylarından. Yapı mimarı William Winde (1645-1722) olarak bilinen Buckingham Sarayı (Buckingham Palace) Londra şehrinde, büyük ve günümüzde kralliyet’e ait ev olarak kullanılan yapılarından. Büyük bir araziye kurulan yapı Fransız Neoklasik ilkeleri doğrultusunda akslara bölünmüş, simetri esasları uygulanmıştır. Arazi içinde birçok tarım ve hayvancılık yapıları vernaküler özelliklerde mevcuttur. Ayrıca iki katlı Kensington Sarayı 1605 yılında George Copin tarafından yapılmıştır. Müzesi 1689 yılında bu parkların devamında bulunmaktadır. Yapım tarihleri ve yapı mimarları ayrı olmasına rağmen bu yapılar Londra merkezinde aynı ekolojik platformda kurulmuştur. 1675 yılında Kral William III’in yetkisi ile Mimar Christopher Wren tarafından Onyedinci yüzyıl doğal bitki örtüsünü sahip park içine yapılmıştır. Eski yapılar olmasına rağmen parkın aşağısında daha eski beşinci yüzyıl’a ait vernaküler yapılar barındırmaktadır. Minster, Lowell, Dovecot ahır (barn) ve tahıl ambarlarında Oxfordshire kireç taşı Cotswolds’tan çıkarılmıştır. Deniz canlılarının ve mineralleri bol bir taş türüdür. Cephede açık renkli görünüm oluşturmaktadır. North Wales ve Northamptonshire’da açık renkli sıva kullanılan yapı kaplamaları veya sıva ile hatta çamaşır suyu kullanımının yaygın olduğu yapılar gözlemlenmektedir (Brunskill, 1974).

Resim 7. Harleston’da yapı ve çevresi. Mehtap Gumusay fotoğraf arşivi

Lee-on-Solent, Hampshire’de, Court Farm barınağı, ahşap karkas bir ahır yapısı Weald ve Downland açık hava müzesi olarak yenilenen bir yapıdır. Küçük yapılar en az yaşam ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yapılmış olmakla birlikte, büyük yapılarda oda sayısı fazlalaşarak alt katta oturma oda sayısı fazla olabilmektedir. Bazılarında alt katta giriş kapısı yanında bir oda mutfak diğer oda serin oda denilen tahıl ve süt ürünleri depoları olarak kullanılmaktadır. Koridor ile geçiş sonraki yıllarda uygulanmıştır. Üst katlarda şömine ileri dönemlere denk gelmektedir. Eski yapılarda arkada uzatma bir ek yapı bulunmaktadır. Bu yapıda bazı girişler yaşanan bölümlere kapalıdır. Sadece bazı odalardan bu ek bölüme ulaşılmaktadır. Bu eklemeler bazen yan duvarlara bazen arka tarafa ortak duvarla eklenmiştir. Cephede kapı bazen tam ortada bazen sapmış biçimdedir. Bu kapı girişi şömine lentosu yanında olduğundan yanma eylemi ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Yakıt olarak tarladan üretilen geri kazanım artıkları kömürleştirilmesi ile elde edilen yakıtlar kullanılmaktadır. Temeller eski yapılarda yuvarlak kısa beton ayaklar üzerindedir.

Dyffryn, Monmouthshire, Gloucester Bu bölge tarım yapıları ve çiftlikler kırsalında bulunmaktadır. Bu bölgede bulunan bazı yapılar detaylı canlı barınakları barındırmaktadır. Diğer bölgelerde bulunan yapılardan kısmi olarak çeşitlilik bakımından daha fazla ve değişik planlamaya sahiptir. Birçok yapının İnigo James tarafından tasarlandığı düşünülmektedir. Tarım yapısı sınıfı tarım alanı bağlantısı ile birlikte düşünülmektedir. Ampney, St. Peter, Gloucestershire yakınlarında yazlık ev yine vernaküler özellikler taşımaktadır. Bu bölgeden elde edilen taş; çatıda, bahçe duvarında ve dış cephede yapı malzemesi olarak kullanılmaktadır.

18 ve 19. yüzyıllar tuğla kaplama malzemesinin kullanıldığı dönemlerdir. İlk tuğla kaplama yapı 1687 yılında Sir John Lowther tarafından başlatılmaktadır. Lacock’ta evlerde kullanılan yapı malzemesi, Wiltshire taş üretimi olan bu bölgede taş ve tuğlanın yapı cephelerinde birlikte kullanıldığı görülmektedir. Dış cephede az sayıda ve küçük pencereler tarım alanı içinde olmasından kaynaklanabilmektedir. Bacalar, sade tasarımlı, yan cephede, ısınma ve pişirme amaçlarına hizmet etmektedir. Yapılar yenilenerek yine tarım ve turizm sektörlerinde kullanılmaktadır. Field barns, Thwaite, Swaledale, Yorkshire Bölgesinde tahıl ve ahır statüsünde yapılar küçük ve arsa sınırlarını oluşturacak şekilde dağılmıştır. Arazi çevre duvarları yöresel taşlardan oluşmuş duvarlar ile çevrilidir. Bu yapılar taş duvarları ve çatısı ile aynı görsel ifadeyi oluşturmaktadır. Kıрма çatı basit detaylıdır (Brunskill, 1981). Giriş kapısı karşı duvarında, arka cephede çıkış kapısı olan evler sıkça sıra evler biçiminde olmaktadır. Bu tip evler daha çok işçi evleri olabilmektedir. Genellikle, kasaba içinde veya okullara yakın bölgelerde arkada bahçesi ile 17. yüzyıl başlarına denk gelmektedir.

Yapı mimarı İnigo Jones (1573-1652) olarak bilinen yapı (Queen’s House) Greenwich kasabasında en büyük ve eski kraliyet yapılarından biridir. Büyük bir araziye kurulan yapı Barok mimarı İnigo Jones Vitruvian ilkeleri doğrultusunda akslara bölünmüş, simetri esasları uygulanmıştır. Arazi içinde birçok tarım ve hayvancılık yapıları mevcuttur. Ayrıca Greenwich Müzesi tepede kurulmuştur. 1675 yılında Kral Charles II ‘nin yetkisi ile Mimar Christopher Wren tarafından Astronomik faaliyetleri izleme amaçlı ve sıfır meridyeni kapsayan (Royal Observatory ve Prime Meridian) 17. yüzyıl doğal bitki örtüsünü sahip park içine yapılmıştır. Eski yapılar olmasına rağmen parkın aşağısında daha eski bir yapı olan, Greenwich Palace (Palace of Placentia; 1443) Greenwich Hastanesi yapılmadan önce mimar Robert Vertue (Bath Abbey, Tower of London) tarafından yapılmıştır. Bu yapılar çevresinde vernaküler yapılar olarak sınıflanabilecek ikincil yapılar oldukça fazladır.

5. Sonuç ve Öneriler

Literatür araştırmalarında karşılaşılan öğeler, üreticinin, çiftçinin, ev sahibinin sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunların çözülme sürecinde paylaşımcı aktivitelerine katılım sağlanması, sorunların giderilmesine yardımcı olmaktadır. Üretici, fabrikasyon ve kullanıcı memnuniyetinin sağlanması ile iş hacmi kapasitesi yıllara göre artarak mimar ve teknik personelin memnuniyeti sağlanmaktadır. Ekonomik güçlerin paylaşımcı bir yaklaşımla üreticiye ve yapı sahibine tanıştırılması için bir ortam yaratmak ve ekonomik - politik coğrafyanın genişletilerek, çalışmaların

gözetilmesi ve sürekliliğin devamının sağlanması önerilmektedir. Stilistik özellikler burada yapılan çalışmalarla tarihlendirilmekte ve veri tabanına girip yapılabilmektedir. Buna göre bölgesel olarak incelen yapıların belli bir yüzdesi tamamlanarak cephede hangi yıllarda değişik malzeme eklendiği veya malzemelerin tükendiği ortaya çıkarılmaktadır. Ekolojik ölçülerde yeniden canlandırma, geri dönüşüm ve yapıların insan sağlığını korumada güvenlik ölçütleri belirlenebilmektedir. Yapıların enerji verimliliği kapsamında ele alınarak tekrar incelenmesi ve çalışmaların gözetilmesi sürekliliğin devamının sağlanması önerilmektedir

Acknowledgement

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of interests

The Authors declare no conflict of interest.

Kaynaklar

- Balanlı, A., (1997), "Yapıda Ürün Seçimi", Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Eğitim ve Kültür Hizmetleri Derneği Yayını, No 4, İstanbul, 1997, s.22-28.
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Deprem Yönetmeliği, 2007 EK - Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar Hakkında Esaslar, Pdf dosyası, Erişim Tarihi 11.2.2020.
- Bektaş, C. "Halkın Elinden Dilinden", Mimarlık Dergisi, No:3, İstanbul, 1976, s.41-43.
- Bektaş, C., "Halk Yapı Sanatı Açısından Babadağ", Mimarlık Dergisi, No:6, İstanbul, 1981, s.4-6.
- Brunskill, R.W., *Traditional Buildings of Britain*, "An Introduction to Vernacular Architecture and its Revival", Cassell, in Association with Peter Crawley, Orion Publishing Group, London, 1981.
- Burrows, J., 1967, Canada, 3. Baskı, CHMC Yayınları, 2006 Canadian Wood-Frame House Construction, Canada Mortgage and Housing Corporation.
- Bilgen, H., "Ankara'da Günlük Yaşam 1928-38", Mimarlık Dergisi, No:2-3, İstanbul, 1985, s.17-21.
- Biricik, Ali S., Bozyiğit, R., Kurt, H., (2013), "Kayaköy Poyesi ve Yakın Çevresinin Jeomorfolojisi (Fethiye-Muğla)", Oct. 2013, Marmara Coğrafya Dergisi, no.2, pp. 150-173.
- Diner, S. S.; İzol, A. Nur, "Aphrodisias Kazısı Nedeniyle Boşaltılan Geyre Köyü ve Kamulaştırılan Köy Evleri", Mimarlık Dergisi, No:2, İstanbul, 1983, s.13-16.
- Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World, Edited by Paul Oliver, Cambridge University Press, U.K., 1997, p.69,609,1237.
- Evcı, M.M.; Ciravoğlu, A., (2015), "An Evaluation of the Role of Environmental, Social and Economic Factors in Architects' Choice of Building Materials" MEGARON 2015; 10(2):139-148 DOI: 10.5505 / MEGARON.2015.02886
- ICOMOS Newsletter, (1999), "The Wise Use of Heritage- Heritage and Development, 12th General Assembly": Mexico City, Mexico.
- İvy, R., "Proving What We Feel", Architectural Record 09.1998, s.15.
- Kalay Yüzen R., Bitlis Evleri Çalıştayı Organizasyonu, Yıldız Teknik Üniversitesi, Temmuz 2018, Bitlis, Türkiye.
- Khafizova, A., "Vernacular Architectural Preservation of Material and Spiritual Interconnected Cultural Heritage", JOURNAL OF CONTEMPORARY URBAN AFFAIRS (2018), 2(3), 10-19. <https://doi.org/10.25034/ijcua.2018.4714>
- Kısa Ovalı, P.; Delibaş, N., Yerel Mimarının Sürdürülebilirliği Kapsamında Kayaköy'ün Çözümlemesi, Megaron 2016; 11(4): s. 515-529.
- Kulözü, N.; Tekeli, İ., (2014), "Socio-Psychological Factors Affecting Participatory Planning Processes At Interactional Level (Katılımlı Planlama Süreçlerini Etkileyen Etkileşim Düzeyindeki Sosyo-Psikolojik Faktörler)" MEGARON 2014; 9(1):1-13 DOI: 10.5505 / MEGARON.2014.54264.
- Parsa, A.R., (2015), "2011 Van Depremi'nin Kırsal Yerleşmelerin Evleri Etkisi Hakkında Bir Atölye Çalışması" MEGARON 2015; 10(4):610-621 DOI: 10.5505 / MEGARON.2015.81905.
- Rabun, Stanley J., (2000), "Structural Analysis of Historic Buildings: Restoration, Preservation, and Adaptive Reuse Applications for Architects and Engineers" John Wiley and Sons., U.S.A., pp.
- Sönmez, B.E., "A Research on Urban Identity: Sample of Kadıköy District" JOURNAL OF CONTEMPORARY URBAN AFFAIRS (2020), 4(1), 21-32. <https://doi.org/10.25034/ijcua.2020.v4n1-3>
- Wheeler, Michael, "Martin Heidegger", The Stanford Encyclopedia of Philosophy, (Fall 2020 Edition), Edward N. Zalta (ed.), <https://plato.stanford.edu/archives/fall2020/entries>
- Wild, R.; Moir, A., (2013), "Key Dating Features for Timber-Framed Dwellings in Surrey", Vernacular Architecture, <https://doi.org/10.1179/0305547713Z.00000000015>, Volume 44, 2013-Issue-1, pp.46- 61.